

המצרים משקים חיטה כביטחון לאומי בישראל זורקים מים לים ומגדלים רק 1%

- בזמן שמצרים רואה בחיטה נכס אסטרטגי ומשקה שדות כדי להבטיח ביטחון מזון, בישראל נזרקו השנה כ-130 מיליון מ"ק מים מושבים לים ■ יבול החיטה ירד ל-1% בלבד.
- דיוויד לוי, מנכ"ל ארגון עובדי הפלחה, מבקר את התמהמהות המדינה בהשקעה בתשתיות מים ובאי-ישום התוכנית להגדלת הייצור הלאומי של חיטה ■ השר אבי דיכטר מגיב: "לא חל שום שינוי בכוונה – הבצורת רק חיזקה את הצורך, אך חסרות תשתיות להולכה ואגירה של מים".

למדנו להתגבר
על קשיים
בלתי רגילים.
בעיקר זה ניכר
ככל שמדובר
בחקלאים
בעוטף עזה
ובצפון הארץ

בלתי רגילים. בעיקר זה ניכר ככל שמדובר בחקלאים בעוטף עזה ובצפון הארץ. החקלאים קמו מהר על הרגליים והם ממשיכים לייצר לטובת ביטחון המזון הלאומי של כלנו. בעוטף עזה, למשל, מייצרים כיום יותר חלב מבעבר. צריך להוריד את הכובע בפני החקלאים. זה לא פשוט לעבוד תחת אש ובמצאות בה אנו חיים בשנים האחרונות. החקלאים נמצאים רוב שעות היום בשטח, מעבדים את הקרקע, זורעים וקוצרים במלוא המרץ.

לא פשוט להיות כיום חקלאי, מודה דיוויד לוי. "אנחנו מסיימים שנת בצורת מהקשות ביותר שהיו לנו מאז קום המדינה. בכל אזורי הארץ,

תקופה לא קלה בלשון המעטה עוברת על דיוויד לוי, מנכ"ל ארגון עובדי הפלחה. בשמונה השנים האחרונות הוא משמש כמנכ"ל ארגון עובדי הפלחה, המאגד בתוכו כ-300 חברים העוסקים בתחום גידולי השדה (גד"ש), מהמגזר הקיבוצי והמושבי כאחד, כאשר בחמש השנים האחרונות התמודד ענף החקלאות בישראל בתחילה עם מגפת הקורונה ובהמשך עם מציאות מלחמתית ששיאה הוא מלחמת "חרבות ברזל" בעקבות הטבח של השביעי באוקטובר, מלחמה שטרם הסתיימה, כמו גם המלחמה מול איראן שהדיה טרם נדמו.

"בשנים האחרונות", מציין דיוויד לוי בראיון ל"משוב לחקלאות", "למדנו להתגבר על קשיים

בסופו של דבר,
גרעיני החיטה
משמשים
למלאי חירום
של קמח. כיום
אנחנו נמצאים
במצב חירום,
נוכח העובדה
שבשנה
נורמטיבית, בימי
שיגרה, אנחנו
מייצרים כעשרה
אחוז מהצריכה
המקומית
למאכל

ובמציאות העכשווית אם לא ירחיבו ויפתחו את אמצעי ההשקיה ומקורות המים, התוצאות יהיו עגומות. אנחנו אחרי רצף של שנים של קורונה ומלחמות, לא רק שלנו אלא גם מלחמת רוסיה-אוקראינה, וזה גרם וגורם לזעזוע בכל הקשור לאספקת חיטה. זה דורש לדאוג לביטחון המזון הלאומי ולהגדיל את הייצור המקומי ולהקטין את הסיכונים של התלות בייבוא מזון".

דיוויד לוי (68), חבר קיבוץ משמר הנגב, עלה ארצה מניו יורק שבארצות הברית בשנת 1977, והוא בוגר לימודי כלכלה חקלאית בפקולטה לחקלאות ברחובות. מאז הגיעו לקיבוץ, עסק לוי בתחומי החקלאות. הוא שימש במהלך השנים כמרכז ענף גידולי השדה בקיבוץ, היה מרכז משק וגובר ובמשך 11 שנים ניהל את המפעלים האזוריים שבצומות בית קמה וכן היה מעורב בפרויקטים חקלאיים בינלאומיים שונים. כאמור, מאז שנת 2017 הוא משמש כמנכ"ל ארגון עובדי הפלחה ומאז, כדבריו, זו היסטוריה.

"הארגון", הוא אומר, "קיים כבר 94 שנים. פנו אליי בשעתו לבוא ולנהל את הארגון מתוך מטרה לבצע בו שינויים. כיום הארגון נמצא במקום אחר מבעבר. הארגון, שהוא וולנטרי ולא זוכה לתמיכה ממשלתית, חולש על שטחי חיטה המשתרעים על כמיליון דונם, מחציתם לגרעינים וקש ומחציתם למספוא ותחמיץ".

במהלך מלחמת "חרבות ברזל" צוות הארגון נטל חלק פעיל בחמ"ל של ארגון הקניות "משקי הנגב" והרחיב את שירותיו לכלל החקלאים בארץ, תמך מקצועית בחקלאים שנפגעו ישירות מהמצב הביטחוני וסייע בארגון מתנדבים לאותם משקים חקלאיים שנקלעו למצוקת כוח אדם בשל המלחמה. כחודשיים לאחר פרוץ המלחמה הכינו לוי ואנשיו תכנית עבודה ייחודית עבור מנהלת "יתקומה", שנועדה לשקם את החקלאות בעוטף

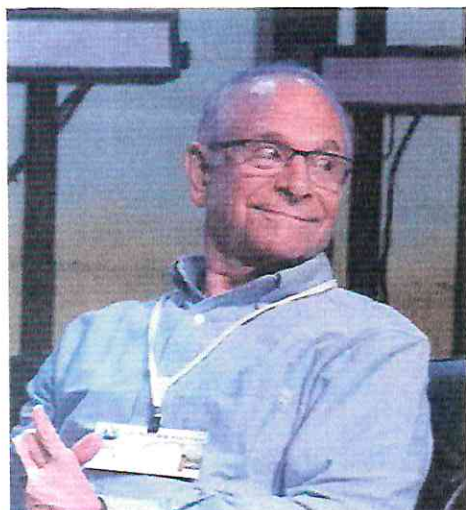
מהגליל ועד הנגב, עמדה כמות המשקעים על כמחצית מהכמות הממוצעת הרב שנתית ואפילו פחות מזה".

מה המשמעות של הנתון הקשה הזה?

"כתוצאה ממיעוט הגשמים, כמעט כל יבולי החיטה נקצרו השנה לטובת מזון לבעלי חיים ואילו כמות מעטה ביותר נותרה לטובת מאכל, קרי להעברת גרעיני החיטה לייצור קמח על כל המשתמע מכך. בסופו של דבר, גרעיני החיטה משמשים למלאי חירום של קמח. כיום אנחנו נמצאים במצב חירום, נוכח העובדה שבשנה נורמטיבית, בימי שיגרה, אנחנו מייצרים כעשרה אחוז מהצריכה המקומית למאכל. מדובר ביבול של כ- 100-150 אלף טון של גרעינים. השנה בקושי הגיע יבול החיטה לכדי עשרת אלפי טון של גרעינים, כשהצריכה המקומית של קמח ומוצרי השונים עומדת על כמיליון טון של גרעינים. המשמעות היא שהשנה ייצרו בסך הכל אחוז אחד של צריכת גרעיני חיטה במקום עשרה אחוזים בשנה נורמטיבית".

זה נשמע קטסטרופלי?

"חיטה היא גידול חורף שמתבסס על גשמים. מרבית שדות החיטה ממוקמים באזורים שחונים

פה אנומליה. מצד אחד שופכים מי שפכים לים בהיקפים עצומים ומצד שני היינו יכולים להשקות

עזה, אזור בו נפגעו השטחים החקלאיים בצורה קשה ביותר. "הצגנו את התוכנית הזו", מספר דיוויד לוי, "לשר החקלאות, אבי דיכטר, והוא איתגר אותנו אודות ייצור החיטה הנמוך בישראל, שעומד, כאמור, רק על עשרה אחוז מכלל צריכת החיטה של הציבור במדינה".

האתגר הזה הבשיל בצורה כלשהי?

"בעקבות זאת יזמנו תוכנית אב להגדיל ייצור החיטה בארץ מ-100 אלף טון לחצי מיליון טון בשנה. כלומר, הגדלה של פי חמישה. זו תוכנית שהיא לא רק מחזקת את ביטחון המזון של ישראל, אלא גם מגבשת מדיניות שתשפיע על שמירת שטחים חקלאיים ומניעת פלישות לא חוקיות".

במציאות של היום, התוכנית הזו היא מעשית?

"אנחנו מעריכים שאפשר לייצר כאן כמו במדינות אחרות בעולם. זהו מהלך לביטחון המזון. יש

החקלאים בישראל מתמודדים כיום עם מהלכים אגרסיביים לביטול מכסים על תוצרת חקלאית מיובאת מארה"ב

דיכטר: "ידרש לכך יותר זמן משצפיתי"

"לא חל שום שינוי ושום כירסום בתכנית ובכוונה. שנת הבצורת הקשה, רק העצימה את הצורך. ואולם בלי להגיע לעוד כמויות של מים בעיקר לשדות הדגנים בדרום ובדגש על המים המושבים המצויים בשפע שילך ויגדל אך עם בעיה קשה של שינוע ובעיקר אגירה, יידרש לכך יותר זמן משצפיתי. ממש בימים אלה אני שוקד על שני מסלולים הרלבנטיים לנושא :

1. יציאה לדרך מוקדם ככל שניתן, של רשות המים עם הפרוייקטים של הולכה ואגירה של מים כך שיהיו זמינים להשקיה לדגנים כשאין מספיק מי גשמים. בשבוע שעבר התקיימה ישיבה עם רשות המים בנושא ובהמשך סוכם עם שר האוצר לממש התקציבים שאושרו לרשות המים לצאת לדרך.
2. במקביל אני בהליך מול משרד השיכון ורמ"י כדי לאפשר פריסה של תשתיות מים בקרקע המוגדרת זמנית ושארן היום אפשרות להניח בה תשתיות של מים. התפטרותו של השר גולדקנוף, מעכבת מעט את התהליך, אך נעשה זאת בהקדם מול השר החדש.
3. מכון וולקני שוקד על פיתוח זני חיטה שיאפשר הגדלה משמעותית של התוצרת לדונם מושקה, וזאת בטווח הקרוב. לעתיד הרחוק יותר הכוונה להגיע לזנים שיגיעו להיקפים של עד פי שלושה מהמושג היום.

ההחלטה של עליה מ-10% חיטה מיוצרת בארץ לכדי 30%, הינה בתוקף והחזון הוא להגיע עד כדי 50%.

כאמור השלמת מוביל המים הארצי למי קולחין יביא את התכניות לכדי מימוש.

גלית כהן
חוקרת בכירה
במכון במכון
למחקרי בטחון
לאומי ממכון
INSS מדגישה
"ביטחון מזון
הוא כבר לא
רק עניין חקלאי
– אלא אתגר
לאומי חוצה
מגזרים, במיוחד
בעידן של שינויי
אקלים ותלות
בייבוא"

ואפונה כבר מיובאים – והגידול המקומי נמצא בסיכון ממשי.

הוא מוסיף: "גם ייבוא תפוחי אדמה עלול לרסק את כל הענף, בעיקר באזורים שבהם אין חלופה תעסוקתית או חקלאית. מדובר בסיכון גבוה – וכל האירוע הזה לא היה צריך לקרות מלכתחילה. ביטול המכסים הוא איום ממשי על עתיד החקלאות המקומית."

בעבר, היו המגדלים עצמם שותפים בהקמה ובניהול של מפעלי שימורים וקפואים לתוצרת חקלאית. האם יש סיכוי להחזיר את הגישה הזו – ולראות את ארגון עובדי הפלחה יוזם או שותף בהקמה וניהול של מפעלים כאלה, שיכולים להרחיב את הביקוש לתוצרת המקומית?

"אנחנו ארגון של מגדלים – לא גוף מסחרי ולא מפעל לעיבוד תוצרת חקלאית. קיימים גופים שיש להם את ההון ואת המבנה הארגוני הנדרש להקים ולנהל מפעלי ייצור."

נכון שבעבר היו קיבוצים ומושבים שיזמו והקימו מפעלי מזון, אך ברבות השנים, בעיקר בגלל קשיים כלכליים, מפעלים רבים נסגרו או נמכרו לגורמים פרטיים.

לכן כיום, האחריות להקמה ולתפעול של מפעלי תעשייה חקלאיים אינה על כתפיהם."

דיוויד לוי צופה פני עתיד. "החטיה צומחת שוב" הוא מטבע לשון שמלווה את כולנו מאז השביעי באוקטובר, אך לוי מודה, ש"יש הרבה זעזועים במערכת. להיות חקלאי זה לא פשוט, זו דרך חיים. החקלאים לא מוותרים ומחפשים כל דרך להתפרנס ולפתח גידולים חדשים. החקלאות היא חלק אינטגרלי חשוב במודל הפרנסה של הקיבוצים והמושבים. אנחנו כארגון נותנים מענה למצוקה שבאה מהשטח, כמו הכשרה מקצועית, הרחבת היידע החקלאי ובניית עתודה מקצועית ופיתוח חידושים בתחום המיכון החקלאי. כל זאת כדי להרחיב את היידע של החקלאים הקיימים וכדי לבנות את העתודה של הדור הבא של החקלאים."

במים האלה שדות חיטה שמשוועים לתשתיות מים. המים האלה נחוצים לחקלאות המקומית. חייבים להשקיע בתשתיות מים מתאימות, בעיקר בגב, כשרוב החיטה מגודלת בגב בתנאים לא תנאים. צריך להביא לשם מים במחיר הוגן וכך נוכל להגיע ליבולים גבוהים יותר."

על פי נתוני משרד החקלאות, בשנים הקרובות צפויה מדינת ישראל לקבל עוד 270 מיליון קוב מים מושבים, מתוכם 120 מיליון קוב כבר בחמש השנים הקרובות. התוכנית של ארגון עובדי הפלחה מתבססת על השקעות בתשתיות מים שיביאו לשיפור משמעותי ביכולת השקיית שדות החיטה. מדובר על הקמת קו מזרחי להובלת שפכים בנוסף לשפד"ן, עיבוי הקו המערבי והשפד"ן והשקעות בטיפול זני חיטה עתירי יבול המתאימים להשקיה מלאה.

"מעבר להשפעה הישירה על ייצור החיטה", מציין לוי, "התוכנית צפויה להשפיע לטובה על כל ענפי החקלאות הצמחית. חיטה הוא גידול מרכזי במחזור הזרעים וטיפול נכון שלה יתרום גם לפוריות הקרקע. על פי המחקרים אם היינו משקים יותר, כך היינו מפתחים זנים חדשים עם יבולים גבוהים. במקום יבול של כ-220 ק"ג לדונם אפשר היה לקבל יבול כפול מזה. במצרים, למשל, יבולי החיטה מגיעים לכדי 250 ק"ג לדונם. שם הם מבינים שזה עניין של ביטחון מזון לאומי. השנה הגיעו אצלנו יבולי החיטה להיקפים כמעט אפסיים. החקלאים נאלצו להפוך את השטחים החקלאיים והחיטה הלכה ברובה לתחמץ ולמאכל לבעלי חיים."

נכון לעכשיו, מה עולה בגורל אותה תוכנית שגיבשתם?

"כאמור, שר החקלאות מברך על התוכנית וגם יש החלטת ממשלה להגדיל את הייצור החקלאי ב-30 אחוז ובשיעור דומה גם את היקף ייצור החיטה. אם יפרסו תשתיות מים וירחיבו את הפרויקט נוכל להגשים את תוכנית האב ולאפשר את הגדלת השטח לטובת גידולים אחרים. לפני חודשים אחדים עבר בכנסת התיקון לחוק המים, שבמסגרתו אושרה הקצאת שלושה מיליארד שקל להקמת הקו המזרחי, להרחבת פרויקט השפד"ן והקמת מאגרים, כשמדובר בעיקר במים מושבים. הסכום הזה אמנם אושר, אך עדיין לא מומש."

בתחילת כהונתו של הנשיא טראמפ, עם איומו להטיל מכסים על מדינות רבות – כולל ישראל – התנדב שר האוצר סמואל רותם להקריב את החקלאות הישראלית, למרות שלא נדרש לכך, ולא הושג כל הישג בתמורה.

החקלאים בישראל מתמודדים כיום עם מהלכים אגרסיביים לביטול מכסים על תוצרת חקלאית מיובאת מארה"ב – מדיניות שעלולה לפגוע אנושות בחקלאים המקומיים.

"אנחנו עוקבים בדאגה אחר מדיניות ביטול המכסים", "אומר דיוויד לוי. "זו עלולה להיות מכה קשה לחקלאים. גידולים כמו עגבניות, תירס